

Spelen met taal... muzikaal...

Muziek inzetten bij een ander vak? Dat kan. Bij taal? Natuurlijk. Een liedje zoeken of maken bij die les over spreekwoorden? NEE! Laten we het eens helemaal anders doen...

Groep
Groep 4 - 6

- Doelen**
De kinderen kunnen:
- een spreekwoord ritmisch uitspreken;
  - een spreekwoord in canon uitvoeren;
  - ritme, dynamiek en kleur inzetten om een spreekwoord expressief te laten klinken;
  - met behulp van bodysounds en ritme instrumenten een spreekwoord voorzien van een begeleiding.

Benodigheden
Ritme instrumenten: handtrom, claves, tamboerijn, maracas/schudoker, triangel en bekken.

Duur
30-45 minuten (indien alle 7 verwerkingsvormen worden uitgevoerd)

Vivian Knols

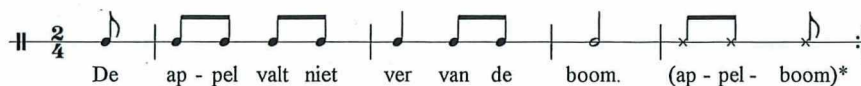
INLEIDING

Op het bord staat het volgende spreekwoord:
De appel valt niet ver van de boom.

Vraag de kinderen of ze weten wat dat betekent.
[Het gedrag van kinderen lijkt in veel opzichten vaak op dat van hun ouders.]

Misschien kan een van de kinderen een voorbeeld geven van een situatie waarbij dit spreekwoord van toepassing is. Dan gaat het spreekwoord leven. Als de kinderen zelf geen voorbeeld kunnen geven, geef dan zelf een voorbeeld.

Spreek het spreekwoord ritmisch uit. Let op de opmaat.

* Het woord 'appelboom' niet zeggen maar het ritme klappen/tikken.

Oefen dit een paar keer met de kinderen, zodat ze het zelfstandig kunnen laten horen. Gebruik het klappen in je handen om de rust lang genoeg uit te voeren.

spreekwoord in canon

Zet de klankeigenschappen in een kader op het bord

Klankeigenschappen:

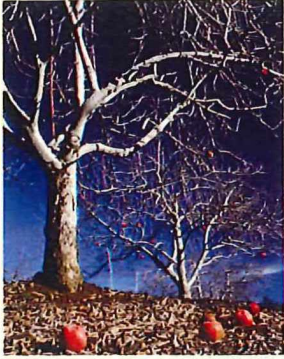
Sterkte	hard – zacht
Duur	lang – kort; langzaam – snel
Hoogte	hoog – laag
Kleur	bijvoorbeeld schel, dof, warm, enzovoort.

Deze les kun je gemakkelijk aanpassen aan de beginsituatie van de kinderen en de vaardigheden van de leerkracht, door bepaalde elementen extra te benadrukken en uit te werken, of juist weg te laten. Er is genoeg ruimte voor eigen creatieve uitbreiding door kinderen of leerkracht.

Canon

Laat het spreekwoord in canon horen. Val zelf in, terwijl de kinderen het spreekwoord ritmisch uitspreken. De kinderen horen hoe het klinkt in canon. Verdeel de kinderen in twee groepen en laat ze na elkaar inzetten en het spreekwoord een aantal keer herhalen. Geef duidelijk aan wanneer de tweede groep mag beginnen. Geef de groep al aandacht voor het moment van inzetten. Draai naar de groep toe en geef een duidelijk signaal met de handen. Spreek mee, zonder geluid.

Het kan ook met drie groepen. Zie onderstaande notatie voor mogelijke momenten van inzetten.

KERN

Expressie

Bij de appelboer liggen verschillende appels in kisten. Sappige, rotte, harde, zachte, zoete, enzovoort. Spreek de tekst nog eens uit, maar dan op een manier die past bij een sappige appel. Gebruik mimiek.

Suggestie: kijk alsof je een smakelijke appel in je handen hebt en spreek heel rustig, goed gearticuleerd de tekst uit. Aandacht voor intonatie.

Laat de kinderen verwoorden waarom dat past bij een sappige appel. Wat is er precies gedaan. Verwijs naar de klankeigenschappen op het bord. Bijvoorbeeld: je spreekt het woord met een hoge klank uit, je praat langzaam of de woorden gaan in elkaar over (legato).

Laat een van de kinderen eens de tekst uitspreken op een manier die past bij een rotte appel.

Suggestie: Trek een vies gezicht en laat met je stem horen dat de appel niet lekker is. Maak enkele woorden extra lang. Laat de kinderen verwoorden wat ze hebben gehoord en waarom dat past bij de rotte appel. Bespreken aan de hand van de klankeigenschappen. Bijvoorbeeld: Je spreekt het uit met enorme uithalen (agoog) of erg kort en hoekig (staccato).

Zorg ervoor dat je vier verschillende versies hebt en laat die alle vier achter elkaar horen. Elke versie wordt door een ander kind uitgevoerd. Zo hebben alvast vier kinderen uit de klas een eigen onderdeel in het geheel. Het geheel wordt verder uitgebreid.

Dynamiek

De appels vallen niet allemaal even ver van de boom. Sommige vallen heel ver weg en die hoor je dan ook bijna niet. Sommige vallen 'pats boem' omlaag, die maken veel geluid.

Spreek de tekst vier keer uit met verschillend volume. Dit doe je met alle kinderen samen.

p	piano (zacht)
mp	mezzo piano (matig zacht)
mf	mezzo forte (matig sterk)
f	forte (hard)

De Italiaanse muziektermen voor het hard en zacht spelen of zingen en alles wat daar tussen in zit, zie hierboven, kun je laten benoemen, maar dat is niet noodzakelijk. Let op dat er bij forte niet wordt geschreeuwd.

Het spreekwoord zoals dat aan het begin van het artikel genoteerd staat, wordt steeds verder muzikaal uitgebreid. Oefen steeds de voorgaande verwerkingen en voeg nieuwe ideeën toe.

- Spreekwoord samen
- Spreekwoord in canon in groepen
- Spreekwoord op vier verschillende manieren (expressief) 4 kinderen
- Spreekwoord met vier verschillende sterktes samen

Bodysounds

Stamp twee keer met je voeten, klap drie keer op je bovenbenen, knip twee keer in je vingers en klap drie keer in je handen. Het klappen in de handen is al geoefend bij het ritmisch uitspreken van het spreekwoord.

Herhaal dit en spreek tegelijkertijd de spreektekst uit. De eerste stamp met de voeten klinkt gelijk met de eerste lettergreep van het woord 'appel'. Laat kinderen de bodysounds uitvoeren en spreek de tekst uit.

De kinderen spreken de tekst uit en ondersteunen dit met bodysounds. Herhaal dit, tot de kinderen het zelf kunnen uitvoeren. In de totale uitvoering doen ze dit twee keer, dus: spreekwoord, canon, expressie, dynamiek, dan twee keer met bodysounds. Dit wordt weer door alle kinderen samen uitgevoerd.

canon met bodysounds

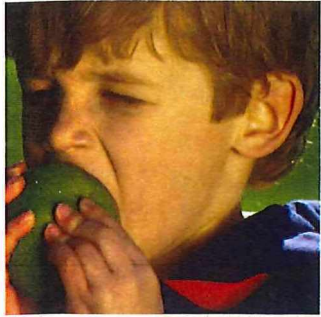
voeten		handtrom	
bovenbeen		tamboerijn	
vingers		maracas	
handen		claves	

canon met muziekinstrumenten

voeten		handtrom	
bovenbeen		tamboerijn	
vingers		maracas	
handen		claves	

Ritme instrumenten

De handtrom speelt hetzelfde als de voeten. De tamboerijn is gelijk aan de bovenbenen. De maracas/schudkoker speelt hetzelfde als de vingers en de claves spelen hetzelfde als de handen.

Verdeel de instrumenten over vier kinderen. Alle kinderen laten de tekst horen en laten de bodysounds horen. De vier kinderen met instrumenten hebben steun van de bodysounds en ondersteunen het spreekwoord met behulp van hun instrument op het juiste moment. Als het goed loopt, laat je de bodysounds weg en klinken alleen de instrumenten en het spreekwoord. Er zijn dus maar vier kinderen die ritme instrumenten bespelen.

In de totale uitvoering klinkt dit twee keer, dus; spreekwoord, canon, expressie, dynamiek, dan twee keer met bodysounds en dan twee keer met instrumenten.

Expressie

De woorden 'appel', 'boom' en 'valt' laat je op verschillende manieren uitspreken. Uiteindelijk valt de appel ook echt neer.

Appel. Laat het woord APPEL op vier verschillende manieren, door vier kinderen uitspreken. Denk aan de verschillende appels in de kist bij de boer.

Boom. De kinderen zeggen op vier verschillende manieren het woord 'boom' op een krachtige manier met een resonans op de 'm', het is een stevige boommmmm.

Valt: Op vier verschillende manieren laten de kinderen met hun stem horen hoe de appel valt. Denk aan een glissando (glijder) van hoog naar laag.

Welk geluid maakt een appel als hij valt? Dit geluid kan door alle kinderen samen worden gemaakt. Kies een van de vier appels die de kinderen eerder lieten horen, een sappige, rotte, harde, enzovoort. Hoe kun je laten horen dat iets valt? Bijvoorbeeld door in je handen te klappen, of met je voeten op de grond te stampen. Of samen!

Als je een rotte appel laat vallen, pletst die uiteen, dat klinkt anders dan een harde appel.

Eventueel laat je het met behulp van een instrument horen. Dan wordt het door één kind verklankt.

En nu alles achter elkaar laten horen! Geef duidelijk aan wanneer welk kind aan de beurt is. Tel steeds tot 2 in je hoofd en laat de kinderen steeds op de 1e tel hun woord uitspreken.

appel	appel	appel	appel	(4 kinderen)
boommm	boommm	boommm	boommm	(4 kinderen)
valt	valt	valt	valt	(4 kinderen)

Klap, of stamp, of plof, of geef een slag op de trom, of op het woodblock, of op bekken of op triangel, of op andere instrumenten die je bij de hand hebt (allemaal samen of 1 kind alleen).

AFSLUITING

Presentatie

Alle verwerkingsvormen die in de les aan bod zijn gekomen, worden achter elkaar uitgevoerd. Zet de volgorde op het bord, zodat iedereen weet wat wanneer aan de beurt is. Spreekwoord, canon, expressie, dynamiek, bodysounds, ritme instrumenten, expressie.

spreekwoord in canon

Vivian Knols is muziekdocent op Fontys PABO Limburg, locatie Sittard en